

KULTURA BEZPIECZEŃSTWA
NAUKA – PRAKTYKA – REFLEKSJE
NR 25, 2017 (154–168)
ISSN 2299-4033 DOI 10.24356/KB/25/6

SYSTEM BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA
WOBEC WSPÓŁCZESNYCH
ZAGROŻEŃ CYWILIZACYJNYCH

SYSTEM OF THE STATE SECURITY IN THE
FACE OF THE CONTEMPORARY HAZARDS
OF WITH CIVILIZATION

KRZYSZTOF ŚWIDERSKI
ZBIGNIEW KUŹNIAR

Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych we Wrocławiu

ABSTRACT

The second decade of the 21st century is a period of ones of the greatest threats to the contemporary civilization. After the September 11 attack on the World Trade Center we are in the state of the permanent threat and the state of the war on terror. A migration of the population from the states of the Middle East and north Africa is one of the greatest contemporary threats particularly to the European countries. The article describes contemporary threats from the migration of the Muslim population through terrorist attacks, until the drug trafficking. The threats that constitute simultaneously the biggest global challenge for the security system of Europe were also presented. Moreover, the security system of the Republic of Poland drawn up in 2014 in the Safety Strategy of the Republic of Poland whose task is to regulate the system organization as well as to deal with the contemporary challenges and threats was described.

Keywords: terrorism, the Middle East, safety, the Islamic State, cyber-crime, cyberterrorism, safety strategy

ABSTRAKT

Druga dekada XXI wieku to okres jednych z największych zagrożeń dla współczesnej cywilizacji. Po zamachu na World Trade Center z 11 września 2001 roku jesteśmy w stanie permanentnego zagrożenia i stanie wojny z terroryzmem. Jednym z największych współczesnych zagrożeń szczególnie dla państw europejskich jest migracja ludności z państw Bliskiego Wschodu i północnej Afryki. W artykule opisano współczesne zagrożenia od migracji ludności muzułmańskiej poprzez ataki terrorystyczne, aż po handel narkotykami. Zaprezentowano również zagrożenia, które stanowią jednocześnie największe globalne wyzwania dla systemu bezpieczeństwa Europy. Opisany został także system bezpieczeństwa RP, który reguluje jego organizację w Polsce i jednocześnie odnosi się do współczesnych wyzwań i zagrożeń, a który opracowany został w 2014 roku w Strategii Bezpieczeństwa RP.

Słowa kluczowe: terroryzm, Bliski Wschód, bezpieczeństwo, Państwo Islamskie, cyberprzestępczość, cyberterroryzm, strategia bezpieczeństwa

WSTĘP

Druga dekada XXI wieku to okres jednych z największych zagrożeń dla współczesnej cywilizacji. Po zamachu na World Trade Center z 11 września 2001 roku jesteśmy w stanie permanentnego zagrożenia i stanie wojny z terroryzmem. Niestety likwidacja Osama Bin Ladena – współzałożyciela i przywódcy Al-Kaidy, największej organizacji terrorystycznej na świecie – nie zmieniło tej sytuacji. Nieodpowiedzialna polityka prowadzona przez państwa, będące „największymi graczami politycznymi świata” na Bliskim Wschodzie, jedynie pogłębiła niestabilność i zagrożenie dla utrzymania pokoju z tej części świata. Tak mocno forsowana demokracja w krajach Bliskiego Wschodu (Syria, Tunezja, Egipt, Irak) doprowadziła do powstania tak zwanego *Państwa Islamskiego* będącego symbolem współczesnego terroryzmu.

Ponadto warto zaznaczyć, iż poprzednie konflikty nie zostały jeszcze zakończone a niestety pojawiły się kolejne źródła. P. Balcerowicz zwraca uwagę, że w 2016 roku sytuacja w Afganistanie jest bardziej skomplikowana niż w 2001 roku. Artykułuje z jednej strony zmarnowane szanse i fundusze, które w jego opinii można było dużo lepiej wykorzystać dla dobra i rozwoju tamtejszej infrastruktury, administracji i wreszcie zwykłych ludzi. Niemniej z drugiej strony nie można zapominać o wybudowaniu wielu szkół, szpitali i sieci energetycznej w Afganistanie¹. Przed wejściem wojsk koalicyjnych w Afganistanie nie było prądu. Jednak przedstawiony przez P. Balcerowicza obraz afgańskiej rzeczywistości zmusza do refleksji. Nie sposób pokusić się do analizy porównawczej podobnych scenariuszy z wojny w Iraku. Państwo afgańskie cierpi na brak perspektyw rozwoju, nikt nie pomyślał o tym co będzie się działo w Afganistanie, gdy przestaną płynąć międzynarodowe fundusze (w tym roku PKB wyniosło 1%). Bezrobocie przekroczyło wszystkie możliwe rankingi, kraj bezwzględnie potrzebuje określenia gospodarczych priorytetów np. rozwijania rolnictwa. Dlatego sprawy gospodarcze są tak istotne podczas analizy konfliktu i szukania rozwiązania problemów w Afganistanie. To przede wszystkim bieda oraz brak perspektyw rozwoju są sprzyjającymi okolicznościami rozprzestrzenienia się współczesnego terroryzmu. Natomiast jak istotny jest to problem niech świadczy fakt, iż „żołnierze armii afgańskiej dostają około 100-150 dolarów żołdu, u talibów otrzymują 300 dolarów, a jeśli przyłączą się do *Państwa Islamskiego* dostają 700 dolarów”².

Bez wątplenia omawiając współczesne zagrożenia nie można pominąć zagrożenia ze strony nielegalnej migracji, która powstała przez nieodpowiedzialną politykę przywódców Unii Europejskiej.

Polska jak i cała współczesna Europa stoi przed bardzo istotnym problemem, który w znacznym stopniu będzie decydował o przyszłym kształcie społeczeństw europejskich. To właśnie migracja oraz uchodźcy stanowią bardzo duże zagrożenie dla europejskiej tożsamości i bezpieczeństwa. Ostatnie dane dotyczące nielegalnej migracji ludności Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej do Europy są zatrważające. Ostatni przykład z kwietnia 2015 r, gdzie przeszło 800 imigrantów zatonało na Morzu Śródziemnym próbując dotrzeć do Europy niech świadczy o skali tego zjawiska. Europejska Agencja Zarządzania Współpracą Operacyjną na Granicach Ze-

¹ P. Balcerowicz, *Czarne scenariusze, Polska Zbrojna* wyd. nr1 styczeń, Warszawa 2016.

² Ibidem.

wewnętrznych Państw Unii Europejskiej (Frontex) w swoich raportach wskazuje, że w roku 2014 liczba nielegalnych imigrantów z Północnej Afryki osiągnęła poziom 178 875 stanowiący największy napływ z tego regionu w historii Unii Europejskiej³.

Turcja, która miała stanowić ostatni bastion przed wejściem uchodźców do Europy jest po wojskowym puczu w trakcie bardzo głębokiego wewnętrznego konfliktu. W każdej chwili sytuacja w tym wielkim państwie może się wymknąć spod kontroli i w tej sytuacji zagrożenie dla całego świata może się urzeczywistnić.

Nie jest zatem zaskoczeniem, że problematyka dotycząca systemu bezpieczeństwa stanowi bardzo istotną wartość badawczą dla współczesnych naukowców oraz znawców przedmiotu. W całej Europie ludzie coraz częściej decydują się na ograniczenia swoich praw i wolności kosztem zwiększenia poczucia bezpieczeństwa. Nie jest to proste, gdyż wystarczy wspomnieć ostatnią wielką imprezę sportową organizowaną we Francji Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej. Zabezpieczenie bezpieczeństwa przez policję i wojsko oraz służby specjalne spowodowało, iż wrażenia z tej imprezy sportowej ze sportem nie miały nic wspólnego. Tak więc sprawa bezpieczeństwa we współczesnym świecie jest jak najbardziej aktualna i niestety przez niemal codzienne przypadki ataków terrorystycznych w Europie nieustannie nabiera nowego znaczenia. Coraz częściej rozpatrywane są czarne scenariusze dla światowego pokoju i niestety nie widać jakis zdecydowanych przedsięwzięć ze strony najbardziej Unii Europejskiej, NATO, Rosji i Stanów Zjednoczonych, aby to niekorzystne zjawisko powstrzymać.

WSPÓŁCZESNE ZAGROŻENIA

Największym zagrożeniem współczesnego świata jest bez wątpienia terroryzm. Na początku 2015 roku *Państwo Islamskie* ogłosiło, iż „zaleje” Europę ludnością muzułmańską z zamiarem podbicia Rzymu i wprowadzenia w stolicy światowego chrześcijaństwa zasad i norm szariatatu. Niestety jest to zagrożenie bardzo realne biorąc pod uwagę fakt, iż *Państwo Islamskie* posiada już swoją bazę w odległości 350 km od Europy w libijskiej Dernie. Poza tym, na terenie Afryki znajduje się wiele radykalnych grup islamistycznych, które przejawiają się w dużym okrucieństwie w stosun-

³ [www.psz.pl/124-polityka/moralność czy rozsądek z Afryki Północnej do Europy](http://www.psz.pl/124-polityka/moralność_czy_rozsądek_z_afryki_północnej_do_europy) [pobrano 29.08.16].

ku do ludności cywilnej, szczególnie wyznania chrześcijańskiego. Przykładem takiej grupy jest sekta Boko Haram znana z brutalnych ataków na chrześcijańskie kościoły w Nigerii. Na Północnym wschodzie Nigerii cały czas dochodzi do porwań, dlatego region ten jest uważany za bastion bojowników islamskich. Najbardziej znanym aktem terroru tej sekty było porwanie ponad 200 uczennic z kilku wiosek w północno-wschodnich regionach kraju. Tylko w tym roku w całej Nigerii w walkach wywołanych przez Boko Haram zginęło co najmniej 1200 osób⁴.

Kolejne zagrożenie stanowi handel narkotykami (Biuro Narodów Zjednoczonych ds. narkotyków i Przestępczości UNODC wskazało w swoich raportach bardzo wysoki wzrost tego zjawiska).

Jednym z największych współczesnych zagrożeń szczególnie dla państw europejskich jest migracja ludności z państw Bliskiego Wschodu i północnej Afryki. Skala tego zjawiska jest tak olbrzymia, że większość społeczeństw europejskich ma poczucie permanentnego zagrożenia. Natomiast brak bezpieczeństwa odczuwany w tak dużym stopniu stanowi wyzwanie dla władz Unii Europejskiej a także wszystkich państw europejskich. Każde z tych państw w inny sposób podejmuje wyzwanie rozwiązania tego problemu, niemniej na dzień dzisiejszy problem nie jest rozwiązany i stanowi realne zagrożenie dla współczesnej Europy. Tacy badacze jak S. Huntington, B. Barbera, G. Ritzer czy T. Friedman twierdzili, że migracje ludności w wymiarze północ-południe stanowią znaczącą przyczynę dokonujących się we współczesnym świecie zmian ideologicznych jak również kulturowych⁵.

Niestety lekkomyślna decyzja Kanclerz Merkel polegająca na bezrefleksyjnym zaproszeniu wszystkich uchodźców do Europy wbrew obowiązującym aktom prawnym Unii Europejskiej przynosi pierwsze efekty. Ta decyzja doprowadziła do sytuacji, że w Europie mamy około 1 mln uchodźców niewiadomego pochodzenia. Istnieją realne przypuszczenia (na co wskazują służby specjalne wielu państw europejskich), że wśród nich znajduje się znaczna ilość bojowników Państwa Islamskiego. A to jest niczym innym jak „rozpaloną zapalką nad beczką prochu”. Nigdy nie wiadomo kiedy i gdzie może wybuchnąć, ale wybuch ten jest tylko kwestią czasu. Spe-

⁴ <http://www.polskieradio.pl/5.3-Artykul/porwanie-uczennic,-nigeria-idzie-na-wojne-z-boko-haram> [pobrano 29.08.16].

⁵ <http://www.psz.pl/117-polityka/bogumil-terminski-wplyw-migracji-miedzynarodowych-na-bezpieczenstwo-państw-unii-europejskiej> [pobrano 29.08.16].

cialności z dziedziny bezpieczeństwa, walki z terroryzmem oraz wywiady i służby specjalne zwracają uwagę, iż w takiej sytuacji nie ma możliwości zapewnienia bezpieczeństwa w Europie. Okresie lipca i sierpnia 2016 roku praktycznie nie było tygodnia, gdzie nie słyszeliśmy o pojedynczych atakach w miejscach publicznych bojowników *Państwa Islamskiego* lub ich zwolenników. Największym takim atakiem był zamach 14 lipca 2016 roku w Nicei, gdzie ciężarówka wjechała w ludzi obserwujących pokazy fajerwerków z okazji święta narodowego Francji. Do ataku doszło na nadmorskiej promenadzie. Wśród 84 ofiar śmiertelnych jest dziesięcioro dzieci. Zabici to również obcokrajowcy – między innymi dwóch Amerykanów, trzech Niemców, Rosjanka i Szwajcar, a także obywatele Ukrainy i Armenii. Jak podała francuska agencja prasowa AFP, na skutek ataku, w szpitalu pediatrycznym zmarło dwoje dzieci⁶. Niestety był to jeden z wielu ataków w Europie. Do najbardziej krwawych należał zamach terrorystów *Państwa Islamskiego* w listopadzie 2015 roku na Bataclan i kilka paryskich restauracji zginęło wówczas 130 osób. 22 marca 2016 roku bojownicy tej samej grupy terrorystycznej uderzyli na brukselski port lotniczy i stację metra Maalbeek – zginęły 32 osoby. Eksperci podkreślają jednak, że departament Alpes-Maritimes, którego stolicą jest Nicea, miejscem francuskich zwolenników i bojowników *Państwa Islamskiego*⁷.

Nie jest więc specjalnym zaskoczeniem, że w efekcie polityki Unii Europejskiej, która doprowadziła do takiej sytuacji, ogranicza się prawa wolności oraz wiele imprez szczególnie planowanych na otwartej przestrzeni jest odwoływanych. Polityka kwotowego podziału uchodźców na poszczególne kraje europejskie nie znalazła zgody większości państw. Uchodźcy przebywający w tymczasowych obozach są zniecierpliwieni, rozdrażnieni i otwarcie mówią, że nie spodziewali się takiego podejścia ze strony Unii Europejskiej „po zaproszeniu” niemieckiej Kanclerz. Jak najszybciej chcą dotrzeć do Niemiec, Francji i Wielkiej Brytanii.

S. Huntington, B. Barbera, G. Ritzer czy T. Friedman wspomnieli w swoich badaniach o zmianach kulturowych. I obserwując obecną sytuację w Europie trzeba przyznać, że już te zmiany się rozpoczęły i to właśnie my jesteśmy ich świadkami. O skali zagrożenia dla europejskiej tożsamości niech świadczy liczba przedstawicieli kultury islamskiej, która już osiadła w Europie. I tak, we Francji ponad 10% całej ludności stanowią mu-

⁶ <http://www.poranny.pl/polska-i-swiat/francja-atak-terrorystyczny> [pobrano 25.08.16].

⁷ <http://www.wyborcza.pl> [pobrano 25.08.16].

zułmanie (ponad 6 mln), w Holandii 6,25% (ponad 1 mln), w Niemczech ponad 5% (ponad 4,1 mln)⁸. Bez wątplenia są to już znaczące ilości, które jak pokazują doświadczenia i obserwacja nie chcą się integrować z Europejczykami i stanowią zamknięte społeczności. Jest to typowy przykład dysonansu kulturowego, który występuje w sytuacji, gdy muzułmanie reprezentują zupełnie inne wartości wypływające z kultury ojczystej, gdzie byli wychowani i ukształtowani.

Wyartykułowane zagrożenia stanowią jednocześnie największe globalne wyzwania dla systemu bezpieczeństwa. Analizując zjawisko terroryzmu trzeba wspomnieć o *Globalnych Czarnych Dziurach* (ang. *Global Black Spots, GBS*). Są to miejsca poza kontrolą państwa, zdominowane przez nielegalne struktury przestępcze a jednocześnie zdolne do kreowania lub eksportowania niebezpiecznych środków, takich jak narkotyki, broń konwencjonalna, broń masowego rażenia, terroryzm na znaczne odległości⁹.

Globalne Czarne Dziury stają się realnym zagrożeniem dla międzynarodowego ładu zarówno politycznego jak i społecznego. Niestety we współczesnym świecie takich miejsc poza kontrolą państwa – szczególnie w krajach ubogich – jest bardzo wiele. To właśnie z pracy dla lokalnych watażków oraz gangów ludność ta zdobywa środki na codzienne utrzymanie. Dlatego też nie jest w ich interesie wydawać służbom i policji terrorystów lub przestępców, gdyż tym samym tracą główne źródło utrzymania. Sytuacja taka dla osób dysponujących dużymi środkami finansowymi jest komfortowa. Dlatego walka z tego rodzaju zagrożeniem jest bardzo trudna.

Kolejnym istotnym obszarami, w którym pojawiła się przestępczość są obszary powstałe w wyniku pojawienia się i rozwoju nowoczesnych technologii teleinformatycznych. Cyberprzestrzeń stanowić zaczyna kolejny wymiar walki. Coraz częściej w aspekcie bezpieczeństwa mówi się o cyberprzestępczości, cyberterroryzmie, cyberszpiegostwie i cyberkonflikcie¹⁰. Istnieje poważne zagrożenie, że w najbliższej przyszłości cyberataki mogą być skierowane na obiekty i elementy infrastruktury krytycznej. Już takie ataki odbyły się na wybrane obiekty, systemy instytucji i państw.

⁸ <http://www.Geocitec.com/Westhollywood/Park/6443/Europe> [pobrano 29.08.16].

⁹ J. Pawłowski, *Międzynarodowe i narodowe dylematy bezpieczeństwa na początku drugiej dekady XXI wieku* „Bezpieczeństwo Polski”, [w:] *Bezpieczeństwo Polski. Współczesne wyzwania*, wyd. Difin, Warszawa 2014, s. 31.

¹⁰ J. Pawłowski, *Międzynarodowe i narodowe dylematy bezpieczeństwa na początku drugiej dekady XXI wieku* „Bezpieczeństwo Polski”, [w:] *Bezpieczeństwo Polski. Współczesne wyzwania*, wyd. Difin, Warszawa 2014, s. 33.

Jak istotny jest to problem świadczy fakt, iż w 2014 roku zostało zorganizowane ćwiczenie „Cyber Europe 2014”. Udział w tym ćwiczeniu brało ponad 200 organizacji i 400 specjalistów z 29 krajów europejskich. W ramach ćwiczenia sprawdzono gotowość do zwalczania ataków cybernetycznych w trakcie trwającej cały dzień symulacji zorganizowanej przez Europejską Agencję ds. Bezpieczeństwa Sieci i Informacji (ENISA). Jak poinformowała Komisja Europejska były to największe w historii ćwiczenia w zakresie bezpieczeństwa cybernetycznego w Europie. Obejmowały reakcje ponad 2 tys. pojedynczych incydentów w cyberprzestrzeni, m.in. ataki typu odmowa usługi w ramach serwisów internetowych, raporty wywiadowcze i doniesienia mediów na temat działań w związku z atakiem cybernetycznym, podmiana treści witryn internetowych (tzw. „deface”), wyciek informacji wrażliwych, ataki na krytyczną infrastrukturę, taką jak sieci energetyczne lub telekomunikacyjne¹¹. Takie narzędzie w rękach np. terrorystów *Państwa Islamskiego* może stać się bronią dużo groźniejszą niż dotychczasowe sposoby walki. Z informacji wywiadowczych wiemy, iż w ich szeregach są specjaliści z obszaru cyberprzestrzeni, tak więc tym bardziej jest to bardzo ważny obszar z punktu widzenia bezpieczeństwa, o którym nie można zapomnieć.

ORGANIZACJA SYSTEMU BEZPIECZEŃSTWA W POLSCE

Dokumentem regulującym organizację systemu bezpieczeństwa w Polsce i jednocześnie odnoszącym się do współczesnych wyzwań i zagrożeń jest opracowana w 2014 roku *Strategia Bezpieczeństwa RP*. Autorzy zwrócili uwagę na zjawisko globalizacji, które bardzo mocno się rozwinęło w tym milenium. Wskazali na cechy charakterystyczne dla nowych czasów jak: nieprzewidywalność zjawisk, brak barier geograficznych, a także współzależność systemów gospodarczych i politycznych.

Wśród największych zagrożeń dla światowego bezpieczeństwa wskazany został terroryzm wraz z zorganizowaną przestępczością. Ta zorganizowana przestępczość najbardziej uwidoczniła się w przemyśle broni, materiałów wybuchowych oraz handlu ludźmi i narkotykami.

Autorzy *Strategii Bezpieczeństwa RP* zwrócili uwagę już w 2014 roku na niekontrolowaną migrację, jako potencjalne zagrożenie i wyzwanie dla współczesnego świata. Niestety decyzja Kanclerz Niemiec w dużym stop-

¹¹ http://www.wyborcza.pl/najwieksze_w_historii_cwiczenia_dot_cyberbezpieczenstwa_w_europie [pobrano 29.08.16].

niu przyczyniła się to obniżenia poziomu bezpieczeństwa w Europie. Realizowana *Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony (WPBiO)* w ramach Unii Europejskiej nie przynosi pokładanych nadziei. Taka sytuacja związana z szerokim zakresem uchodźstwa, jakiej jesteśmy świadkami, nie powstała z dnia na dzień. Jest to efekt wieloletniej polityki, jej źródła należy szukać w konfliktach zbrojnych na Bliskim Wschodzie i Północnej Afryce, a także problemach społecznych i gospodarczych. Należy przypuszczać, że przy właściwym nadzorze ze strony instytucji do tego przeznaczonych, taką sytuację można było przewidzieć. A tym samym dobrze się do takiej sytuacji przygotować. Niestety teraz jest już za późno, a terroryści islamscy bezwzględnie tę sytuację wykorzystują.

System bezpieczeństwa obejmuje siły, środki i zasoby przeznaczone przez państwo do realizacji zadań w tym obszarze, odpowiednio zorganizowane, utrzymywane i przygotowywane. Składa się on z podsystemu kierowania i podsystemów wykonawczych, w tym podsystemów operacyjnych (obronny i ochronny) oraz podsystemów wsparcia (społeczne i gospodarcze)¹².

Kluczowym elementem systemu bezpieczeństwa narodowego jest podsystem kierowania. Podsystem ten obejmuje organy władzy publicznej i kierowników jednostek organizacyjnych, wykonujący zadania związane z bezpieczeństwem narodowym.

Jak zaznaczyli autorzy *Strategii Bezpieczeństwa RP* szczególną rolę w kierowaniu bezpieczeństwem narodowym przypada Parlamentowi, Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej i Radzie Ministrów. Ponadto zarządzanie kryzysowe zostało wyraźnie wskazane jako ważny element systemu kierowania¹³.

Siły i środki przewidziane do realizacji zadań w ramach bezpieczeństwa narodowego a będące w dyspozycji organów kierowania bezpieczeństwem tworzą podsystem wykonawczy. W ich ramach dokonano podziału na podsystem operacyjny (obejmuje podsystemy obronne i ochronne) i podsystem wsparcia (obejmuje podsystemy społeczne i gospodarcze). Podsystemy operacyjne przeznaczone są do wykorzystywania szans, podejmowania wyzwań, redukcji ryzyka i przeciwdziałania zagrożeniom o charakterze polityczno-militarnym i pozamilitarnym. Podsystemy społeczne i gospodarcze zasilają je odpowiednimi zdolnościami i zasobami¹⁴.

¹² *Strategia Bezpieczeństwa RP*, Warszawa 2014, s. 13.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Strategia Bezpieczeństwa RP*, Warszawa 2014, s. 13.

Z podziału na ww. podsystemy jasno wynika odpowiedzialność poszczególnych służb i instytucji w ramach swoich kompetencji i obowiązków. Nie ulega wątpliwości, że oprócz Sił Zbrojnych, służb wojskowych i cywilnych bardzo istotnym elementem systemu bezpieczeństwa są paramilitarne, cywilne i ochotnicze grupy dyspozycyjne.

M. Maciejewski ze względu na „specyfikę systemu społecznego, w którym zostały powołane do życia” wyodrębnił następujące grupy dyspozycyjne:

- militarne (wojsko, służba wywiadu wojskowego, służba kontrwywiadu wojskowego, żandarmeria wojskowa, jednostki specjalne),
- paramilitarne (policja, służba więzienna, państwowa straż pożarna, agencja bezpieczeństwa wewnętrznego, centralne biuro antykorupcyjne),
- cywilne (specjalistyczne służby ratownictwa medycznego, pogotowia technicznego, ratownictwa górniczego, wodno-kanalizacyjnego, drogowego, chemicznego, elektrycznego itp.),
- ochotnicze (ochotnicze straże pożarne, Górskie Pogotowie Ratunkowe, Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, harcerskie grupy ratownicze itp.)¹⁵.

Szczególną uwagę należy poświęcić terminowi zarządzania kryzysowego. Zarządzanie kryzysowe to działalność organów administracji publicznej będąca elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym, która polega na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych, usuwaniu ich skutków oraz odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej¹⁶. To właśnie w ramach czynności związanych z zarządzaniem kryzysowym pojawia się znacząca rola poszczególnych grup dyspozycyjnych. A tym samym zarządzanie różnymi grupami dyspozycyjnymi w ramach prowadzonych wspólnie akcji ratowniczych. Bez wątpienia jest to kolejne wyzwanie i zadanie dla administracji państwowej od szczebla centralnego po szczebel lokalny. Zgodnie z podziałem administracyjnym przeprowadzonym w 1999 roku to właśnie ta odpowiedzialność rozkłada się na trzy zasadnicze samorzady terytorialne:

- samorząd lokalny (gminy i powiaty) zaspakajający podstawowe potrzeby lokalnej społeczności,

¹⁵ J. Maciejewski, *Grupy dyspozycyjne. Analiza socjologiczna*, Wyd. Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 2012, s. 58.

¹⁶ Art.2, *Ustawy o zarządzaniu kryzysowym z dnia 26 kwietnia 2007 roku*.

- samorząd regionalny (województwa) realizujący regionalne strategie rozwoju,
- administracja rządowa w województwie (wojewoda) nadzorujący realizację zadań o charakterze ogólnopaństwowym przez samorząd zgodnie z polityką rządu¹⁷.

Jednak, aby władze lokalne mogły skutecznie przeciwdziałać potencjalnym zagrożeniom lub sytuacjom kryzysowym muszą mieć przygotowane i zatwierdzone wcześniej stosowne plany i harmonogramy. To w tych dokumentach wykonanych w formie opisowej i graficznej powinny być przedstawione zasady działania w różnych sytuacjach zagrożenia. Powinna być jasno określona odpowiedzialność osób funkcyjnych za realizację poszczególnych elementów zarządzania kryzysowego na odpowiednim poziomie administracyjnym. Aby była pełna korelacja różnych służb oraz grup dyspozycyjnych w ramach sytuacji kryzysowych powinny być precyzyjnie określone zasady współpracy pomiędzy wszystkimi elementami zarządzania kryzysowego.

Na poziomie powiatu takim narzędziem jest Plan Ratowniczy Powiatu, Powiatowy Zespół Zarządzania Kryzysowego oraz Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego. Ze względu na globalizację skończyły się czasy, gdy problem naszych sąsiadów Niemiec, Czech, Słowacji itp. jest jedynie ich wewnętrznym problemem. Brak straży granicznej, odpowiedniej ochrony granic powoduje, że z jednej strony bardzo łatwo można się przemieszczać w ramach Unii Europejskiej. Z drugiej strony, w raz z tym przemieszczaniem również bardzo łatwo mogą się przemieszczać terroryści, gangsterzy i różne grupy przestępcze. Dlatego w celu utrzymania wysokiego poziomu bezpieczeństwa niezbędna jest współpraca w tym zakresie pomiędzy poszczególnymi państwami. Wymiana informacji, wspólne szkolenia i ćwiczenia, które z jednej strony doskonalą zarządzanie i kierowanie takimi akcjami międzynarodowymi a z drugiej pozwalają poznać się nawzajem.

Przykładem współdziałania przedstawicieli różnych grup dyspozycyjnych w przeciwdziałaniu zagrożeniom jest podjęcie realizacji projektu przez gminy partnerskie miasta Harachov (Czechy), miasta Szklarska Poręba oraz gmin Stara Kamienica i Obec Kořenov (Czechy). W ramach projektu utworzono Transgraniczne Centrum Ewakuacji i Pomocy Ludności w Piechowicach. Dokonano zakupu specjalistycznego sprzętu ratowniczego. Zostały

¹⁷ J. Gierszewski, *Bezpieczeństwo wewnętrzne. Zarys systemu*, Warszawa 2013, s. 140.

opracowane wspólne dokumenty uszczegóławiające współpracę i oczekiwania każdej ze stron w aspekcie pomocy. Bardzo mocno do projektu wdrożono grupy dyspozycyjne (policję i straż graniczną oraz służby medyczne i straż pożarną,) w celu ujednoczenia standardów postępowania w zakresie przeciwdziałania i zwalczania skutków katastrof żywiołowych.

Innym przykładem wzajemnej współpracy transgranicznej jest współpraca ratownictwa górskiego w województwie małopolskim, które realizowało w latach 2007 – 2013 w ramach projektu „Transgraniczna współpraca polsko-słowackich górskich organizacji ratowniczych”. Głównym koordynatorem tego projektu było Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe (TOPR). Celem tej współpracy była realizacja wspólnych szkoleń poszczególnych grup ratowniczych prowadzonych zarówno przez polskich jak i słowackich instruktorów (szkolenie lawinowe, jaskiniowe, śmigłowcowe), szkolenie psów lawinowych, tworzenie wspólnych programów szkoleniowych i zasad komunikowania oraz zakup sprzętu specjalistycznego¹⁸.

Jednak to właśnie terroryzm autorzy *Strategii Bezpieczeństwa RP* uznali jako największe zagrożenia współczesnego świata. Wskazali, iż „międzynarodowy charakter terroryzmu oraz intensywność jego przejawów sprawiają, że Polska nie jest wolna od tego typu zagrożeń. Szczególnie niebezpieczne mogą okazać się pojedyncze osoby lub małe grupy osób wykorzystujące metody terroru jako narzędzia do realizowania własnych celów o podłożu politycznym, społecznym, ekonomicznym lub religijnym”¹⁹.

W Polsce walka z terroryzmem prowadzona jest w czterech etapach:

- rozpoznanie,
- przeciwdziałanie,
- zwalczanie,
- przeciwdziałanie skutkom²⁰.

Etap pierwszy rozpoznanie zagrożeń terrorystycznych realizowany jest przez ABW, AW, SWW, SKW poprzez monitorowanie działalności jednostek oraz grup, mogących zastosować metody terrorystyczne. Etap drugi, tj. zapobieganie aktom terrorystycznym realizują ABW, AW, SWW, SKW, Policja i Straż Graniczna. Etap trzeci, zwalczanie zagrożeń terrorystycz-

¹⁸ https://www.ewt.gov.pl/media/PLSK_publicacja.pdf [pobrano 29.08.16].

¹⁹ *Strategia Bezpieczeństwa RP*, Warszawa 2014, s. 25.

²⁰ I. Krzysiak, *Wskazać zagrożenia terrorystyczne Polski oraz omówić służby odpowiedzialne za przeciwdziałanie i zwalczanie terroryzmu*, Wyższa Szkoła Zarządzania i Prawa im. H. Chodakowskiej, Warszawa 2014, s.7.

nych to etap realizowany przez wspomniane wcześniej służby, ale do fizycznego zwalczania zagrożenia dedykowane są wojskowe siły specjalne GROM, FORMOZA, JWK oraz Zarząd Operacji Antyterrorystycznych KG Policji i Samodzielne Pododdziały Antyterrorystyczne SPAT. Etap czwarty dotyczy likwidacji skutków aktu terrorystycznego i polega na zarządzaniu akcją ratunkową i zabezpieczeniu przed atakiem wtórnym.

ZAKOŃCZENIE

Reasumując, współczesne zagrożenia przyjmują formę dotychczas nieznaną. Otwarcie się mówi, iż jesteśmy świadkami kolejnej wojny światowej ale prowadzonej w zupełnie inny sposób niż dotychczas znane nam konflikty zbrojne. Bez wątpienia wojna ze światowym terroryzmem rozpoczęta po ataku na World Trade Center w Stanach Zjednoczonych mogła być prowadzona w zupełnie inny sposób. W wielu przypadkach działania powinny poprzedzać wspólne decyzje państw koalicji. Zdecydowanie powinna być wykazana większa konsekwencja w swym działaniu. Tego na pewno zabrakło. Jest to widoczne na przykładzie Iraku i Afganistanu, gdzie sytuacja na dzień dzisiejszy jest gorsza niż przed wejściem koalicji. Niestety współcześni terroryści dysponujący dużą ilością środków i bardzo często wspomagani przez różne państwa bezwzględnie to wykorzystują. To między innymi dlatego mamy dzisiaj do czynienia z tzw. *Państwem Islamskim* praktycznie na wszystkich kontynentach. W miejsce Al Kaidy powstał nowy twór zyskujący coraz więcej zwolenników również wśród przedstawicieli państw europejskich. Terroryści zaczynają czuć się tak pewni swej siły i tak mocni, że oficjalnie grożą poszczególnym państwom i instytucjom. Jest niezrozumiałą sytuacją, że pokazując swoje okrucieństwo i cele do jakich dążą jeszcze nie spotkali na swojej drodze skutecznej międzynarodowej koalicji. Możemy się jedynie domyślać, że taka sytuacja permanentnego strachu i zagrożenia jest również niektórym państwom „na rękę” do załatwienia swoich partykularnych interesów. Innego wytłumaczenia nie można znaleźć, a jest nie do pomyślenia fakt, iż dysponując takim potencjałem ekonomicznym, technicznym i ludzkim koalicja międzynarodowa nie poradziłaby sobie z tym współczesnym zagrożeniem. Brak decyzji i co jest z tym związane działania, powoduje tylko że *Państwo Islamskie* nabiera pewności i już jest realnym zagrożeniem dla światowego pokoju.

Kolejnym bardzo istotnym elementem, z którym nawet najlepszy system bezpieczeństwa, ze świetnie zorganizowanymi podsystemami kiero-

wania i wykonawczymi nie poradzi sobie to problemem uchodźstwa. Skala tego problemu dla Unii Europejskiej sięga już milionów ludzi. Aktualna sytuacja wewnętrzna w Turcji po puczu wojskowym i rosnącemu islamskiemu radykalizmie jedynie ten problem mogą powiększyć. A pamiętać należy, że większość uchodźców to muzułmanie. Co więcej, nie ukrywają swojego bardzo wrogiego stosunku do Europy, jej kultury i wartości. Nie trzeba się domyślać, że stoimy na progu wojny kulturowej. Wielu obserwatorów twierdzi, że wojna ta już trwa i Europa, jeżeli nic z tym nie zrobi jest skazana na klęskę. Należy przypuszczać, że wkrótce będziemy mieć do czynienia ze zjawiskiem, które E. Durkheim określił jako anomię. Czyli stan, w którym ludzie tracą poczucie co jest dobre, a co złe, co godne a co niegodne, do czego powinno się dążyć a czego unikać. Oczywiście każde państwo w różny sposób realizuje system bezpieczeństwa, na który składa się tak wiele czynników. Jednak, żeby systemy bezpieczeństwa poszczególnych państw funkcjonowały na tak wysokim poziomie, aby Europejczycy czuli się bezpiecznie na swoim kontynencie trzeba na szczeblu centralnym Unii Europejskiej podjąć określone decyzje, których dzisiaj nadal brak. Odnosi się wręcz wrażenie, że godzą w interesy poszczególnych państw jak i całej Unii Europejskiej. Decyzje, te może nie będą, jak to się obecnie wypowiedają niektórzy politycy poprawne politycznie, ale stworzą warunki swoim elementom systemu bezpieczeństwa do skutecznej ochrony swoich obywateli i przeciwdziałania wszelkim zagrożeniom.

Tyle mówi się dzisiaj o poprawności politycznej, a czy dla nas Europejczyków poprawnością polityczną nie jest przede wszystkim bezpieczeństwo nasze, naszych przyszłych pokoleń i naszych granic?

BIBLIOGRAFIA

1. Art.2, *Ustawy o zarządzaniu kryzysowym z dnia 26 kwietnia 2007 roku.*
2. Balcerowicz P., *Czarne scenariusze, Polska Zbrojna wyd.nr1 styczeń, Warszawa 2016.*
3. Gierszewski J., *Bezpieczeństwo wewnętrzne. Zarys systemu, Warszawa 2013.*
4. Krzysiak I., *Wskazać zagrożenia terrorystyczne Polski oraz omówić służby odpowiedzialne za przeciwdziałanie i zwalczanie terroryzmu, Wyższa Szkoła Zarządzania i Prawa im. H. Chodakowskiej, Warszawa 2014.*
5. Maciejewski J., *Grupy dyspozycyjne. Analiza socjologiczna, Wyd. Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 2012.*

6. Pawłowski J., *Międzynarodowe i narodowe dylematy bezpieczeństwa na początku drugiej dekady XXI wieku „Bezpieczeństwo Polski”*, [w:] *Bezpieczeństwo Polski. Współczesne wyzwania*, wyd. Difin, Warszawa 2014.
7. *Strategia Bezpieczeństwa RP*, Warszawa 2014.
8. [http://www.psz.pl/124-polityka/moralność czy rozsądek z Afryki Północnej do Europy](http://www.psz.pl/124-polityka/moralność_czy_rozsądek_z_Afryki_Północnej_do_Europy) [pobrano 29.08.16].
9. [http://www.polskieradio.pl/5.3 Artykul/porwanie uczennic, nigeria idzie na wojne z boko haram](http://www.polskieradio.pl/5.3_Artykul/porwanie_uczennic_nigeria_idzie_na_wojne_z_boko_haram) [pobrano 29.08.16].
10. <http://www.psz.pl/117-polityka/bogumil-terminski-wplyw-migracji-miedzynarodowych-na-bezpieczenstwo-państw-unii-europejskiej> [pobrano 29.08.16].
11. [http://www.poranny.pl/polska i swiat/francja-atak terrorystyczny](http://www.poranny.pl/polska_i_swiat/francja-atak_terrorystyczny) [pobrano 25.08.16].
12. <http://www.wyborcza.pl> [pobrano 25.08.16].
13. <http://www.Geotiec.com/Westhollywood/Park/6443/Europe> [pobrano 29.08.16].
14. [http://www.wyborcza.pl/najwieksze w historii cwiczenia dot. cyberbezpieczenstwa w Europie](http://www.wyborcza.pl/najwieksze_w_historii_cwiczenia_dot_cyberbezpieczenstwa_w_Europie) [pobrano 29.08.16].
15. https://www.ewt.gov.pl/media/PLSK_publicacja.pdf [pobrano 29.08.16].

Krzysztof Świdorski – podpułkownik Wojska Polskiego, doktor socjologii, adiunkt Wydziału Nauk o Bezpieczeństwie WSOWL we Wrocławiu.

Zbigniew Kuźniar – porucznik, doktor socjologii, asystent Katedry Nauk o Obronności, Wydziału Nauk o Bezpieczeństwie WSOWL we Wrocławiu.

CITE THIS ARTICLE AS:

K. Świdorski, Z. Kuźniar, *System bezpieczeństwa państwa wobec współczesnych zagrożeń cywilizacyjnych*, „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka – Praktyka – Refleksje”, 2017, no 25, p. 154-168, DOI: 10.24356/KB/25/6.

Licence: This article is available in Open Access, under the terms of the Creative Commons License Attribution 4.0 International (CC BY 4.0; for details please see <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided that the author and source are properly credited. Copyright © 2017 University of Public and Individual Security “Apeiron” in Cracow